

dar samo za dve mesti (Hattušaš in Kaneš) ugotovljena njihova lega. Doslej se je z geografskimi vprašanji posebno bavil hetitolog A. Goetze. Hvaležno zato pozdravljamo skupno delo pokojnega arheologa J. Garstanga in njegovega nečaka O. R. Gurneya.

V. K.

Zgodovina Ljubljane, 1. knjiga, Geologija in arheologija, Ljubljana 1955, 458 str., več risb, fotografij in tabel v tekstu, ena priloga ter povzetki v nemščini, francoščini in angleščini.

Prvi del Zgodovine Ljubljane je izšel kot počastitev 10. obletnice osvoboditve Ljubljane, pripravil pa ga je Mestni arhiv. Perspektivno so v pripravi še trije zvezki. Vsi skupaj naj bi predstavljali obdelano celotno zgodovino Ljubljane vse do osvoboditve.

Že iz podnaslovov knjige je razvidno, da je ta razdeljena v dva glavna dela, in sicer na geologijo in arheologijo, ki so ju obravnavali razni avtorji.

Prvi del, ki obravnava geologijo, je v celoti obdelal Ivan Rakovec pod naslovom »Geološka zgodovina ljubljanskih tal«. Že v uvodu je poudaril, da je potrebno za lažje razumevanje in interpretacijo vzeti v poštev širše področje, kot je področje samih ljubljanskih tal. Zato, večkrat obravnava celotno slovensko ozemlje oziroma tudi Sredozemlje in celo celo Evropo, s posebnim poudarkom na ljubljanskem ozemlju. Celotno geološko zgodovino ljubljanskih tal je pa razdelil v več poglavij, in sicer: Opis kameninskega gradiva in njegova časovna razporeditev, tektonsko zgradbo ljubljanskih tal, izoblikovanje površja na ljubljanskem prostoru in paleogeografski razvoj ljubljanskega prostora. V vsakem poglavju oziroma v vsaki geološki periodi je poleg kameninskega gradiva izérpno obravnaval tudi favno in floro. Poleg teh na koncu še dodaja tabelaričen pregled geoloških dob in stratigrafsko razvrstitev kameninskega gradiva na ljubljanskem prostoru ter njegovem zaledju. Kot poslednje so dodane opombe in obširen seznam uporabljene literature. Povzetka sta v angleškem in nemškem jeziku.

Drugi del knjige je zastopan z arheologijo. »Uvodni pregled zgodovine ljubljanskega okoliša do naselitve Slovanov« je napisal Bogo Grafenauer. V tem delu daje celoten prerez življenja na ljubljanskih tleh do vključno X. stoletja. Poseben poudarek, ki spremlja zgodovino je na ekonomiki, trgovini, trgovskih poteh in socialnem stanju. Avtor tako v prerezu povezano obravnava vsa obdobja, ki jih pozneje v sledečih člankih razni avtorji kot so S. Brodar, J. Korošec in J. Klemenč razčlenjujejo ter skušajo podkrepiti tudi s spremenim dokumentarnim gradivom. Povzetki so v francoskem in nemškem jeziku.

Paleolitik obravnava v prispevku »Ledenodobni človek na ljubljanskih tleh« Srečno Brodar. Na samem področju Ljubljane niso odkriti sledovi bivanja ledenodobnega človeka. Zato avtor obravnava širše področje oziroma celo Slovenijo, na temelju katere podaja približno sliko življenja v tedanjem času. Smatra pa, da v ljubljanski kotlini ne moremo pričakovati staro kameno dobo v zgodnejših periodah. Nekaj slučajnih najdb, tako spodnjih čeljustnic staropleistocenskega losa v bivši Vidičevi opekarni na Viču, ki imajo neke poškodbe izvirajoče mogoče od ledenodobnega človeka smatra avtor za nesigurne. Tudi najdba rogovja severnega jelena, ki pripada mnogo mlajšemu obdobju in, ki je bilo najdeno na Vrhniki, na katerem je videti stare vreze in zareze, ni povsem sigurna. Na koncu razprave je poleg uporabljene literature povzetek v francoskem in nemškem jeziku.

»Oris prazgodovine Ljubljane« je podal Josip Korošec. Že v uvodu naglašja, da ožje področje Ljubljane v prazgodovini ni moglo imeti pomembnejše vloge. Za obravnavanje ne moremo vzeti v poštev le ozek prostor današnjega mesta Ljubljane, temveč moramo zajeti geografsko širše območje, ki kljub geografski razsežnosti predočuje neko zaključeno celoto. Tako je avtor vključil tudi Ljubljansko barje v področje Ljubljane, ki skupaj z ostalimi predeli predstavlja mesto dogajanja v prazgodovini.

Človek naj bi se naselil na področju Ljubljane že v mlajši kameni dobi, vendar je pa avtorju bilo na razpolago dvomljivo gradivo. V kasnejšem času,

to je na koncu mlajše kamene dobe, dalje v eneolitu in na začetku bronaste dobe je pa bivanje človeka že dovolj izpričano. Skoraj izključno so zadevne najdbe na področju Ljubljanskega barja, kjer so poznane le naselbine in kolišča, medtem ko so grobišča neznanca.

Avtorjevi sklepi glede kolišč so na osnovi do tedaj objavljenih in znanih kolišč v okolici Iga in Notranjih goric. V zvezi s tem se ukvarja s topografijo in stratigrafijo kolišč ter s kulturnimi in materialnimi ostalinami, deljenimi po najdiščih, ravno tako tudi s slučajno najdenimi predmeti, predvsem s čolni izdolbenci ter antropološkimi izsledki.

Od časa, ko je izšla »Zgodovina Ljubljane«, to je 1955. leta, se je slika tako opredeljevanja, kakor tudi množine kolišč itd. že v mnogočem spremenila. Sam avtor, a tudi drugi so se na raznih mestih dotaknili problematike tega časovnega obdobja. Tako avtor pri problemu kolišč navaja le kolišča, ki so bila znana do 1953. leta. Od tega časa dalje pa so odkrita še na drugih mestih. Pri stratigrafiji kolišč je tudi sam avtor napravil kasneje neke korekture, o načinu gradnje in prostoru, kjer so kolišča stala, z ozirom na nekdanje jezero (Arheološki vestnik V/1, str. 5 idr.). Po njegovem novem mnenju kolišča niso stala neposredno na jezerski gladini, temveč ob vodi že na suhem mestu, ki pa je bilo od časa do časa poplavljeno (Blatna Brezovica — v tisku). O samih stavbah pa trenutno še nimamo nikakršnih konkretnih elementov, da bi mogli soditi o njih obliki.

V naslednjem poglavju avtor obravnava drobne kulturne ostaline, ki jih deli po mestu najdb, tako na kolišče pri Igu in na kolišče pri Notranjih goricah. Ker nimamo točnih najdiščnih podatkov, obravnava avtor kolišča pri Igu kot celoto z vsemi materialnimi ostalinami. V novejšem času je tozadevno že izvršena korektura s poizkusom delitve teh ostalin v mlajšo in starejšo fazo (AV IX—X, 94 sl.). Pri ugotavljanju izvora sodi Josip Korošec, da se je izanska kultura ustvarila na več komponentah, kot takšna naj bi bila badenska kultura, kultura zvončastih čas, mogoče kultura vrvičaste keramike ter mogoče vpliv unjetiške kulture. Dalje povezuje kulturo Ljubljanskega barja oziroma izansko kulturo s slavonsko kulturno grupo, ki pa ima kljub vplivom močan lokalni poudarek.

Kulturne ostaline kolišča pri Notranjih goricah smatra za mlajše, kakor so pa prej imenovana kolišča. V posebnih oddelkih obravnava čolne izdolbence in pasti. Medtem ko čolne datira od časa življenja izanske kulture pa vse do srednjega veka nove ere, barjanskih pasti, ki so znane drugod v Evropi od bronaste pa do železne dobe in celo v srednjem veku pa avtor ne more klasificirati časovno, ker nimajo nobenega spremstvenega gradiva.

Znatno manj najdb imamo iz bronaste dobe. Vsekakor pa bo sem spadalo kolišče pri Blatni Brezovici, ki je bilo raziskovano 1953. leta. O tem govori avtor v dodatku v svojem članku. Posamezne slučajne najdbe bronaste dobe se nahajajo tudi v koritu Ljubljanice in na nekaterih drugih mestih, bodisi Ljubljane same ali njeni okolici, predstavljajo pa razne kose orodja ali orožja. Naselitvene razmere so se v tem času na področju Ljubljane in njene okolice v mnogočem spremenile. Že samo mesto naselbin se je spremenilo. Tako nimamo na Barju iz tega časa nobenega kolišča več. Zato pa imamo na okolnih višavah gradišča, novo obliko naselbin. Žal ni nobeno gradišče doslej raziskano, čeprav se domneva, da so se nahajala na Ljubljanskem gradu, Šišenskem hribu itd. Pač pa je najdeno na področju Ljubljane nekaj grobišč oziroma posameznih grobov. Takšno grobišče imamo na dvorišču SAZU med Gosposko in Salendrovo ulico, na Trgu revolucije in poleg mostu čez Grubarjev prekop. Posebno bogato je grobišče na dvorišču SAZU, kjer so odkrili 65 žganih grobov z bogatimi kovinskimi in keramičnimi pridevki. Avtor dalje navaja tudi nekatere posamezne najdbe železne dobe, odkrite na raznih mestih Ljubljane in njene okolice. Cvetočna doba železne dobe in mlajša železna doba sta danes znani le po posameznih najdbah in pa po nekaterih grobovih v okviru halštatskega grobišča na dvorišču SAZU.

Pridan je na koncu poleg celotne znane literature povzetek v francoskem in nemškem jeziku.

Pod naslovom »Zgodovina Emone« podaja Josip Klemenc celotno zgodovino antične Emone od njenega nastanka do njenega propada. Emona je bila prvotno legijsko zimsko taborišče, ki je nastalo v času ko so Rimljani naglo osvajali vsa ozemlja proti vzhodu. Ko je bila državna meja postavljena precej daleč proti vzhodu in so rimske legije zapustile mesto, se prične za mesto doba naglega razvoja in blagostanja. V uvodnem delu tega članka avtor navaja zgodovinska fakta, ki so motila ali vzpodbujala razvoj mesta. Življenje v Emoni je mogoče slediti vse do prihoda Slovanov, od tega časa pa nimamo več nobenih zgodovinskih virov. Posebej se avtor ukvarja v svojem članku z emonskimi utrdbami oziroma s celotnim emonskim obrambnim sistemom. V posebnem odstavku obravnava emonska grobišča, njihovo lokacijo ter najdbe. V oddelku, kjer govori o Emoni kot o prometnem središču v antiki pa obravnava vse glavne kraje in cestne zveze, ki so te kraje povezovala. Pri tem zajema vse slovensko ozemlje in podaja tudi ceste, ki so vezale naše ožje področje s kraji izven današnje republiške ali državne meje. Pri obravnavanju materialne kulture avtor navaja najdbe in rezultate izkopavanj ožjega emonskega mestnega območja. Po najdenem materialu so važni zlasti zaključki o ekonomiki in socialnem stanju. Na koncu članka pa sta pridana in posebej obravnavana odstavka o verstvu in vojaški upravi. Za obravnavanje obdobja antike na naših tleh je takoj čutiti, da je avtor le redko kdaj moral zaradi boljšega razumevanja in interpretacije poseči preko območja ljubljanskih tal. To ne pomeni samo, da je mogoče, da je ožje ljubljansko območje v antiki imelo najvažnejšo vlogo, ampak da je ta čas najbolj raziskan in da imamo na razpolago največ vsakovrstnega gradiva. Seveda s tem ni rečeno, da v okviru tega obdobja in območja ni več nejasnosti. Na koncu članka pa avtor podaja seznam uporabljenih literature ter povzetek v francoskem in nemškem jeziku.

Zadnje poglavje obravnava Josip Korošec pod naslovom »Arheološke najdbe iz dobe selitve narodov in zgodnjega srednjega veka«. Ne v Ljubljani niti v njeni okolici nimamo po mnenju avtorja nikakršnih ostalin, ki bi izpričevale čas tik pred prihodom Slovanov. Tako imamo na območju Ljubljane le eno jagodo, ki bi pod znakom vprašaja pripadala temu času. Tudi iz časa naselitve Slovencev ter iz naslednjih stoletij Ljubljana še ni nudila ničesar. Nekaj ostalin imamo iz kasnejšega časa, te so z dvorišča SAZU, dalje najdbe ob Sempetrski cerkvi in na Jakopičevem vrtu. Vedno imamo opravka samo z grobišči. Le na dvorišču SAZU so najdeni naselbinski objekti, in sicer silosi ali žitne shrambe. Po tu najdeni keramiki datira avtor te najdbe v XI. ali XII. stoletje. Vsekakor nekoliko starejša so grobišča, ki so po pridevkih, to je uhanih in prstanih datirana v čas okoli X. stoletja.

Tatjana Bregant

Jakob Unrest, Österreichische Chronik. Hereausgegeben von **Karl Grossmann.** Monumenta Germaniae historica. Scriptores rerum Germanicarum. N. S. T. XI. Weimar 1957, 369 str.

Magda Roscher, Eine Rechtfertigungsschrift des Abten Johann von Vikring an das Cistercienser Generalkapitel (1489). Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie, 48. Bd., Klagenfurt 1956, 68 str.

Doslej edina izdaja Unrestovega dela je dosegla že skoraj starost četrtr tisočletja (S. F. Hahn, Collectio monumentorum veterum et recentium ineditorum etc., I, 1724) in je bila seveda daleč od zahtev, ki smo jih navajeni postavljati na sodobne kritične izdaje, uveljavljene najprej prav v zbirki Monumenta Germaniae historica. Karl Grossmann je pripravil novo izdajo dobra tri desetletja: že leta 1923 je odkril na Dunaju nov rokopis Unrestove Avstrijske kronike (gl. MÖIG 39, 1923, str. 368 i. d.) ter že tedaj tudi opozoril na pomembnejše variante, ki jih je vseboval novi rokopis v primeri z dotlej edinim znanim iz Hannovra.